

סירה חיוו

אל 'רבי אלתר'

בני משכחה,
תלמידים ומכרים
בשיחות רוויות
זיכרונות וגעגועים
ל'רבי אלתר'
שכולנו גדלנו עליו
♦ כתבה מרתקת

יחיאל סהר

וכיצד הפך להיות "רבי אלתר" של כולם?

מדי פעם הוא היה נכנס לחנות גל פז בגאולה של הימים ההם לשכפל קלטות לתלמידים. חיים זילבר מ'גל פז, שמע את הקלטות והבין שיש כאן משהו מיוחד ושונה והציע לו לעשות זאת בצורה מקצועית ורצינית. הוא לקח אותו לאולפן והתחילו כמדומה עם פרחי פורים.

איך היה עובד אצלו התהליך בהוצאת שיר?

אחד המנחמים סיפר שאבא אמר לו פעם, אני צריך לחשוב הרבה לפני כל שיר, כי אולי אחד הילדים יהיה המשיח, אז צריך שישמע תכנים טובים... לפני כל שיר שהוציא וכל סיפור שסיפר, היה חושב על כך זמן רב, מתכנן שהכל יהיה מזוקק. הוא ידע היטב את ההשלכות של השירים שלו על הילדים וכלפי הדורות הבאים.

לדוגמה?

יש את השיר הידוע 'לקחנו חטפנו את האפיקומן', אם אנשים היו יודעים כמה הוא חשב ודקדק בכל פרט. הוא אמר, אי אפשר לומר 'גנבנו' את האפיקומן, הוא פחד שזה לא חינוכי ולא מתאים להגות כך בשירה את המילה 'גנבנו', להכניס את מטבע המילה הזאת כפעולה שגרתית, וכך חשב וחשב עד שמצא את המילה המדויקת.

וכך גם בסיפורים, לפני שהיה מספר סיפור, התקשר לאנשים לברר שכל פרט בסיפור נכון, הוא חשב על כל מילה, שהכל יהיה מדויק. הוא הסתכל במבט של חינוך על כל מפעל החיים הזה. לא עניין אותו כסף ולא כלום, רק הטמעת המסרים החינוכיים לילדי ישראל שכל כך אהב.

מדוע סירב לקחת תשלום?

הוא אמר 'לא מעניין אותי כסף'. היה איש פשוט מאוד בכל מהותו, חדור שליחות ומטרה. פעם הגיע בחנוכה להופעה בבית מגורים. בסוף ההופעה רצו לשלם לו, אך הוא סירב, בשום פנים

חנוכה בבני ברק, לפני עשרות שנים. הנהלת הת"ת בו למדתי העניקה פרס לילדי כיתה ח': ללכת להופעה של רבי אלתר. נרגשים ושמים הגענו כל התלמידים לאודיטוריום ברחוב ירושלים 1, יחד עם עוד המוני ילדים. רעש והמולה, כל הילדים יושבים על מקומותיהם מצפים לבואו של רבי אלתר הנודע, הישר מתוך הקלטות... הקלטות באותם ימים ובהם שיריו של רבי אלתר, התנגנו בכל מקום, סביב כל חגי ומועדי השנה.

לפתע דממה באולם. מכניסה צדדית נכנס רבי אלתר, צעיר ונמרץ ובעיקר חייכן, עטור בכובע וחליפה. פלאפון לא היה עדיין באותם ימים, אבל טלפון משחק עם צלילים היה גם היה, ואיתו נכנס רבי אלתר, משמיע צלילים בטלפון ושר לכל הילדים בשמחה: "שלום ילדים, ברוכים הבאים, חנוכה שמח לכולם..."

את השאר אני כבר לא זוכר, אבל זה לא מה שחשוב. רבי אלתר הקרין בדמותו ובשיריו שמחה ויראת שמים, מסרים חינוכיים במתיקות ייחודית השמורה רק לו ולאישיותו הכובשת. וכך ברבות השנים הפך לפס הקול של הציבור היהודי בכל מקום בעולם והוא חלק מה'גירסא דינקותא' של כלל ילדי ישראל. שיריו מתנגנים ללא הרף בכל גני וכיתות הילדים. הוא השכיל לזרוע בליבות הצאן יראת שמים ומסרים חינוכיים בדרך נפלאה של שירה ושמחה. בשיחה בני המשפחה הם מספרים כיצד הכל החל.

כך הכל החל

בית האבלים בשכונת הר נוף בירושלים הומה וגדוש במנחמים ולכולם יש סיפור עם רבי אלתר. התיישבנו לשיחה עם בני המשפחה, על ימי הבראשית.

יום אחד אביכם החליט להיות "רבי אלתר"?

בני המשפחה מספרים: אבא, בצעירותו, לימד בת"ת המסורה בירושלים ובת"ת כנסת יהודה. בלימוד התלמידים הוא שם לב כי באמצעות שירים אפשר להעביר בקלות את המסרים בפרשות השבוע, חודשי השנה, החגים ועוד, וכך הם נקלטים בליבותיהם של התלמידים, חודדים לעומק נפשם ונשמרים באוצר הזיכרונות. הוא החל להעלות את המסרים על גבי הכתב, הדביק את המילים על מנגינות ידועות וקליטות והעביר את המסרים לתלמידים באמצעות השירה.

אולם כאשר הילדים הגיעו לביתם וניסו לשיר את השירים, ההורים לא הכירו את המילים והילדים לא תמיד זכרו את המילים במדויק. רבי אלתר מצא לכך פתרון: הוא החל להקליט את עצמו שר את השירים הללו, הוא והגיסרה, וחילק לילדים את הקלטות וכך יכלו לחזור על הנלמד בבתייהם.

הזמן, כל ווארט יפה ששמע, חידוש שנחדש. היה 'מבקש' בכל רגע. גם בעת שדרשן צעיר היה מדבר בבית הכנסת, הוא היה יושב עם אוזניים כרויות, בולע בשקיקה כל מילה. עניו אמיתי ומבקש גדול.

מה היה סוד ההצלחה שלו לנגוע בלבבות של כולם? הוא היה 'בגובה העיניים' באופן מחרדי. פעם ראו אותו מדמה עם הילדים בארגו החול בגינת המשחקים את המעשה עם יעקב אבינו, כאשר כל האבנים רבו שעליהן יניח הצדיק את ראשו. תמיד היה מנסה להמחיש לילדים את הנלמד באופן הברור ביותר, וכך גם בשירים שלו שהפכו לנכסי צאן ברזל ביהדות החרדית.

סיפור מעניין שאתה זוכר ממנו? פעם הוא הלך לנגן אצל אדם מבוגר חולה בדמנציה ואמרו לו שהשירה יכולה להשפיע עליו לשמח אותו. הוא הגיע אליו והחל לשיר עם הגיטרה שיר אחר שיר, ללא הועיל. החלו לשיר לו שירי ילדים עתיקים יותר, ועדיין הוא לא שיתף פעולה. פתאום החל לשיר לו, 'פרעה בפיג'מה באמצע הלילה' והוא מיד הכיר את כל המילים, התחיל להיות מאושר, שר ורקד.

האם יש חומר שרבי אלתר עבד עליו ועוד לא יצא לאור? כן! מבחינת חידושי היצירה והעשייה הוא היה בשיאו, באמצע פרויקטים מצולמים ועם רעיונות ותכנונים נוספים. בשבוע שעבר הוא עוד אמר לנו שהקול שלו לא מספיק טוב וצריך להתאמן על זה... למרבה הצער כבר לא נזכה שיוציא עכשיו יצירות נוספות, אבל יש את היצירות שהכין וייצאו לאור בע"ה, אלו יתווספו לכל האוצרות הרוחניים שהשאיר אחריו ברכה לדורות.

המקהלה של רבי אלתר

כולם רצו להיות תלמידים של רבי אלתר, זה היה חלומם של הילדים ששמעו את הקלטות והדיסקים שלו כל השנה. בת"ת המסורה בירושלים זכו התלמידים להגשים את החלום אבל גם שם היו 'מריבות' מדי יום שישו איזו כיתה תזכה שרבי אלתר ייכנס אליה. אחד מתלמידיו בת"ת 'כנסת יהודה' בו גם לימד, הרב בצלאל קאהן, אף נמנה על חברי המקהלה שלו בת"ת ומשתף ברגשות התלמידים של רבי אלתר: "את רבי אלתר הכרתי לראשונה כשנכנסתי ללמוד בכיתה ח' בת"ת כנסת יהודה בירושלים. הוא היה אז המחנך של אחת הכיתות הנמוכות. לצד זאת הוא ניהל את מקהלת הת"ת. כמי שהייתי מחובר מאד לשירה כבר בילדותי, אהבתי לשוחח איתו רבות וגם הצטרפתי לתקופה קצרה למקהלה שלו".

אתה זוכר אירוע מיוחד שהופעת איתו עם המקהלה? "אינני זוכר באיזה אירוע הופעתי שם, אבל השיר והלחן ששרנו כן זכור לי. זה היה השיר 'מזמור שיר חנוכת הבית לדוד'".

במעונו של רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין זצוק"ל

ואופן. בסוף הצליחו לדחוף לו בכוח מעטפה. כשניקו את הבית, מצאו את המעטפה מונחת מתחת לספה.

וכיצד התנהל באירועים והופעות גדולות?

אותו הדבר, באותה פשטות ולבביות, היה כל כולו למען הילדים. פעם אמרנו לו שלא יישאר בהופעה עד הסוף, כאשר כבר ההופעה מסתיימת ונשארים מעט ילדים וכבר אינם מרוכזים. עדיף ללכת קודם, להשאיר את כולם בטעם של עוד. הוא לא היה מוכן לשמוע ואמר, 'חס וחלילה', הוא נשאר עם הילדים עד הסוף.

נאם האהבות

הוא ידע שהוא כל כך פופולארי בכל העולם היהודי? הוא היה כזה עניו וירא שמים שזה לא תפס אצלו שום מקום. בכל פעם שאמרו לו שכולם שומעים את הדיסקים שלו, היה אומר, "אה, באמת?". אנשים סיפרו לו שברוסיה ובכל מיני מקומות בעולם שומעים את הדיסקים שלו בכיתות ובגנים ובבתים, ובכל פעם היה מופתע מחדש ובפשטות שכל כך הייתה אופיינית לו, חזר ואמר: "אה, באמת?".

איך היה בבית, בסעודות שבת, היה שר את השירים שלו? בסעודות היה מזמור את שירי שבת המשפחתיים, כפי שהיה בבית הוריו. היה שר אותם יחד עם הילדים והנכדים עם כל ה'קנייטים'...

לנכדים שלו היה שר את שירי הידועים?

ודאי, בטח. עם כל השמחה וההתלהבות.

סדר היום שלו עסק סביב נושא השירה?

השירה תפסה אצלו מקום רב, בעיקר כתיבת השירים והמסרים החינוכיים, אבל בעיקר אנחנו זוכרים אותו כותב חידושי תורה. על השולחן שלו נערמו המון דפי חידושי תורה, הוא היה כותב כל

כיצד פעלה המקהלה?

"המקהלה הורכבה מילדים מכיתות שונות. הוא היה מאמן אותנו בהפסקות, לפעמים גם אחרי שעות הלימודים. נדמה לי שהמקהלה הופיעה רק במסגרת אירועים בתוך הת"ת. זאת הייתה חוויה ייחודית ומעצימה, בלתי נשכחת."

במהלך השנים יצא לך לפגוש אותו ולהתרפק על העבר?

"ברבות השנים ועיסוקיי פגשתי בו כמה וכמה פעמים, כולל הזדמנויות שהגיע לאולפני 'קול חי' להקלטה וצילום של תכניות שונות. בכל פעם מחדש זו הייתה חוויה להיפגש איתו. היו בו את אותה נעימות ואותו חיוך כמו שהכרתי אותו אז, בחיידך, לפני קרוב לארבעים שנה, עם אותו כח לחדש, לייצר, לשמח, לשיר שירים שהילדים יכירו וישירו."

בכיתה ידעתם עד כמה הוא מפורסם בכל העולם?

"מדברים הרבה במושגים של 'כוכב' על אנשים, מושג שבעיניי הוא אנטי-חינוכי. זמר הוא איש מקצוע שבא להנעים מגרוננו. הוא לא 'גדול הזמר' - כי 'גדול' יש רק במושגים של גדול בישראל וגדול בתורה, והוא גם לא 'כוכב הזמר', כי כוכבים יש רק בשמים, למרות שזה ביטוי ששגור על פינו פעמים רבות בבואנו לייקר או לפרגן למישהו. אבל ר' אלתר כן היה כוכב. ואם אדייק, שיריו היו הכוכב, משום שכל הילדים אהבו לשיר את שיריו הכל כך פשוטים של אדם באמת פשוט, שתמיד הלך בצדי דרכים, שירים כל כך מחברים, כל כך נוגעים לתקופות השנה, לאירועים שונים, בשפה ובניגון שילדים מדברים."

"כמובן, שלא זכור לי שאי פעם ראיתי אותו בלי הגיטרה. תמיד בדרך לשמח עוד יהודי, או כדי לכתוב לעצמו בראש את שיר הילדים הבא, והדרך לזכור היא באמצעות הניגון - עם הגיטרה. לא לחינם 'פרעה בפיג'מה' הפך לנכס צאן ברזל אצל כל ילד."

מהו השיר שמתנגן לך כעת במחשבה כשאתה

חוזר בשעון הזמן לאחור, אל שנות המקהלה בת"ת?
"השיר הראשון שמתנגן לכל אחד מאיתנו, ילדים ומבוגרים כאחד, בעת רדת הגשם הראשון מדי חורף: 'משיב הרוח', בביצוע המפורסם של רבי אלתר."

פרעה הפיץ אה'...

מדי שנה היה עורך רבי אלתר את ליל הסדר באווירה נעלית וייחודית, כדרכו, בגבעת וושינגטון, למשפחות בני תורה וילדיהם שהתמוגגו מכל רגע ולא רצו שליל הסדר יסתיים.

הרב יעקב מילר, מנהל הנופש הוותיק, מספר על האווירה הנדירה והשמחה שהנחיל רבי אלתר בקרב

כל אחד ואחד. בשיחה הוא עדיין לא מעכל שרבי אלתר אינו עמנו. "אוי הרב'ה אלתר, הרב'ה אלתר", הוא אומר בכאב, "מי היה מאמין שהאיש השמח והמשמח ככה ייעלם לנו באופן פתאומי. ראינו בכל חג פסח כיצד הוא מכניס את כולם לאווירת החג הייחודית. עוד בחג הפסח האחרון הוא ניהל את עריכת הסדר ביד רמה".

כיצד היה צורך את הסדר?

הגיע זמן ליל הסדר המרכזי, ציבור מסוים גדול המתין כל השנה לרגע הזה שרבי אלתר מנהל את הסדר הייחודי והמופתי. לאורך כל הסדר היה מספר סיפורים, אומר ווארטים נפלאים ושירים, כאשר השמחה שלו הייתה חופפת מעל הכל.

בליל הסדר בשנה נכנסתי באמצע הסדר לבקר, ראיתי ילד מולבש בפיג'מה עם גלביה על הראש, עומד על שולחן, סביבו מעגל ילדים שמחים ורבי אלתר מנצח על כל ההמחשה הזאת ושר איתם את השיר שלו הידוע 'פרעה בפיג'מה באמצע הלילה'... וכבר למחרת ארגן רכבת ארוכה של ילדים, הוא רץ בראשם וכולם אחריו, שרים, שמחים ומשמחים בשירי החג. המוטו שלו היה לראות את כולם שמחים, וכשהילדים שמחים אז גם ההורים שמחים.

כל זמן פנוי שהיה הוא שימח את כולם, זה היה כל המהות שלו. היה אדם בעל לב זהב, כולו טוב לב, כולו מידות טובות. בשביעי של פסח כולם התעצבו שהחג נגמר ונפרדים מרבי אלתר. מי חלם בשנה שעברה שנפרדים ממנו והוא הולך לעולם שכולו טוב. היצירות הנפלאות שלו ילוו את הדורות הבאים שנים רבות. לנו נותר להתפלל שנזכה בקרוב לביאת גואל צדק ונשיר איתו יחד בבית המקדש שיבנה במהרה.

